

Elżbieta Ceholnik-Szafran

Doktorantka w Instytucie Politologii i Europeistyki

Uniwersytet Szczeciński

e-mail: e.ceholnik-szafran@wp.pl

O niektórych aspektach społecznych polskiej edukacji domowej

STRESZCZENIE

W artykule porównano dwie formy edukacji: domową i szkolną, ukazując różnice i podobieństwa pomiędzy nimi. Ponadto zdefiniowano pojęcie „edukacja domowa” oraz przeanalizowano jej podstawy prawne. W Polsce nauczanie domowe reguluje Prawo oświatowe. Dyrektor szkoły na wniosek rodziców podejmuje decyzję o nauczaniu domowym dziecka. Powody, dla których rodzice decydują się na edukację domową, są rozmaite, na co zwrócono uwagę w niniejszym artykule. W badaniach wykorzystano metodę porównawczą, instytucjonalno-prawną oraz opisowo-analityczną.

Słowa kluczowe: edukacja domowa, zinstytucjonalizowana edukacja, proces socjalizacji, kształcenie.

Wprowadzenie

Edukacja domowa stanowi alternatywę dla tradycyjnej formy nauczania w szkole. Od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku w Polsce edukacja domowa jest dopuszczalna¹. Coraz częściej rodzice decydują się na kształcenie dzieci w domu. W roku 2015 Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN) podało liczbę 3 tys. uczniów korzystających z edukacji domowej, natomiast rok później liczba wzrosła do 11 tys.

Ze względu na organizację procesu kształcenia w domu pojawia się wiele zastrzeżeń co do tej formy nauczania. Jedno z nich dotyczy braku socjalizacji dzieci i młodzieży uczących się w środowisku domowym. Potocznie socjalizację określa się jako naukę współżycia w grupie z rówieśnikami. Natomiast socjalizacja to również uspołecznianie, przekazywanie zasad, norm i wartości liczących się w danej społeczności. W edukacji domowej rodzice

¹ W latach 1991–2016 edukacja domowa była dopuszczalna w Polsce na podstawie ustawy o systemie oświaty z 1991 r. Projekt tej ustawy przygotował resort edukacji narodowej w rządzie Jana Krzysztofa Bieleckiego, na czele którego stał Robert Głębocki. Patrz: Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Dz.U. 1991, nr 95, poz. 425; *Rządy koalicyjne w III RP*, red. M. Chmaj, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2006, s. 74.

przyjmują na siebie obowiązek i odpowiedzialność za kształcenie, socjalizację i wychowanie dziecka, inaczej niż ma to miejsce w szkole.

Badając zjawisko edukacji domowej, można dotrzeć do wielu prób zdefiniowania tego terminu. Profesor Marek Budajczak w pracy *Edukacja domowa* wyjaśnił pedagogiczne zjawisko edukacji domowej „jako bardzo dynamiczny w kilku krajach ruch społeczny, bazujący na niezależnych przedsięwzięciach pojedynczych rodzin, w których rodzice, powodowani troską o edukacyjny los własnych dzieci, przyjmują na siebie całkowitą odpowiedzialność za ich kształcenie, wychowanie i uspołecznienie, przejmując tę odpowiedzialność od państwa, jako zobligowanego przez prawo międzynarodowe i krajowe gwaranta prawa do edukacji i strażnika obowiązku jej spełniania”². Z kolei Renata i Jan Korab zdefiniowali edukację domową jako możliwość nauczania własnego dziecka w domu, bez chodzenia do szkoły, wymagającą zaangażowania i systematyczności, która stwarza warunki do rozwijania zdolności dziecka i nauki w niekonwencjonalny, ciekawy, przyjazny i bardziej efektywny sposób niż w szkole³.

Celem artykułu jest przedstawienie edukacji domowej, będącej elementem polskiego systemu oświaty. Autorka artykułu próbowała odpowiedzieć na następujące pytania problemowe: *Na czym polega różnica pomiędzy edukacją szkolną a domową w polskim systemie oświaty?* oraz *Jakie są przyczyny, dla których coraz więcej rodziców decyduje się edukować swoje dzieci w domu?* Dążąc do odpowiedzi na tak postawione pytania badawcze, wykorzystano metody: komparatywną, opisowo-analityczną i instytucjonalno-prawną. Metoda komparatywna pozwoliła przedstawić podobieństwa i różnice pomiędzy edukacjami szkolną a domową w polskim systemie oświaty. Z kolei dzięki metodzie instytucjonalno-prawnej ukazano wpływ zmian w polskim ustawodawstwie w 2016 r. na nauczanie domowe. Metoda opisowo-analityczna pozwoliła ukazać rozwój edukacji domowej w polskim systemie oświaty po 1991 r.

Edukacja domowa a proces socjalizacji dzieci i młodzieży

Najczęstszym zarzutem wobec edukacji domowej jest ograniczony jej wpływ na socjalizację dzieci i młodzieży. Rodzice decydujący się na nauczanie domowe są odpowiedzialni za socjalizację swoich dzieci oraz proces ich kształcenia. Nie ma badań, które wskazywałyby na ograniczenia socjalizacji dzieci w ramach nauczania domowego. W literaturze przedmiotu istnieje wiele definicji pojęcia socjalizacji. Autorem jednej z nich jest Klaus-Jürgen Tillmann, który określił socjalizację „jako proces powstawania i rozwoju osobowości zachodzący we wzajemnej zależności ze społecznie przekazywanym środowiskiem socjalnym i materialnym. Przy czym chodzi zwłaszcza o to, jak człowiek staje się podmiotem zdolnym do społecznego działania”⁴.

Określenie „socjalizacja” zostało po raz pierwszy zastosowane w literaturze naukowej pod koniec XIX wieku. Amerykański socjolog Edward Alsworth Ross (1866–1951)

² M. Budajczak, *Edukacja domowa*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2004, s. 12.

³ R. J. Korab, *Szkola bez uczniów, czyli homeschooling* [w:] *Edukacja domowa w Polsce. Teoria i praktyka*, red. M. Zakrzewska, P. Zakrzewski, Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „Adam”, Warszawa 2009, s. 271.

⁴ K. J. Tillmann, *Teorie socjalizacji. Społeczność, instytucja, upodmiotowienie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 6.

przedstawiał socjalizację jako mechanizm, dzięki, któremu społeczeństwo wypełnia zadania poprzez sformułowanie „uczuć i pragnień jednostek, aby odpowiadały one potrzebom grupy”⁵. Natomiast francuski socjolog Émile Durkheim (1858–1917) ukazał relacje pomiędzy socjalizacją a wychowaniem, określając wychowanie „jako »metodyczną socjalizację« i najważniejszy instrument uwewnętrzniania norm”⁶.

Przedmiotem prac profesora psychologii na Uniwersytecie Strathclyde w Glasgow H. Rudolfa Schaeffera była psychologia rozwojowa człowieka. Jest on autorem koncepcji wzajemnej socjalizacji, zakładając, że od samego początku rozwój człowieka jest społeczny pod względem treści i formy⁷. Przedszkola, szkoły, uniwersytety i ośrodki młodzieży to instytucje, w których socjalizacja odbywa się w sposób zaplanowany i zorganizowany.

Socjologowie i pedagodzy od dawna zajmowali się procesem socjalizacji w szkole – instytucji kształcenia. Dzieci w szkole posiadają ograniczony czas i możliwości na socjalizację wśród rówieśników. Podczas zajęć lekcyjnych rozwój kontaktów dziecka z rówieśnikami należy do ograniczonych. Czasem nauczyciele prowadzą zajęcia w grupach dyskusyjnych.

Kontakty dzieci przyjmują kształty „nieformalne, można by rzec »partyzanckie«, komunikacji przy użyciu rąk i nóg (dla siedzących blisko siebie), znaków pantomimicznych, szep-tanych lub bezgłośnych wypowiedzi, poczty grypsowej i kontaktu wzrokowego – ponieważ kontakty są zakazane podczas pracy i muszą być tajone przed nauczycielem”⁸. Ściąganie i podpowiadanie w szkole to zakazane formy kontaktu pomiędzy uczniami.

W szkole przerwy pomiędzy zajęciami lekcyjnym są zbyt krótkie na nawiązywanie bliskich relacji przyjacielskich pomiędzy rówieśnikami. Z kolei w trakcie zajęć lekcyjnych uczniowie skupieni są na przyswajaniu wiedzy. Na terenie szkoły w miejscach, w których brakuje nadzoru nauczycieli, dochodzi m.in. do agresywnych zachowań młodzieży, co może być połączone z paleniem papierosów, spożywaniem alkoholu, zażywaniem narkotyków czy też uprawianiem seksu.

Dzieci edukowane domowo często uczą się w grupach i nie są pozbawione kontaktów z rówieśnikami. Organizowane są regularne spotkania przez rodziny zaangażowane w edukację domową. Powstają grupy wsparcia i stowarzyszenia. Dzieci edukowane domowo biorą udział w zajęciach pozaszkolnych (sportowych, muzycznych, artystycznych), gdzie spotykają swoich rówieśników.

Edukacja domowa w polskim systemie prawnym

Zgodnie z art. 70 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej „każdy ma prawo do nauki. Nauka do 18 roku życia jest obowiązkowa. Sposób wykonywania obowiązku szkolnego określa ustawa”⁹. Prawo oświatowe z 2016 r. umożliwia edukację domową¹⁰ i roczny obowiązek przygotowania przedszkolnego w ramach spełniania obowiązku szkolnego i nauki poza

⁵ Ibidem, s. 33.

⁶ Ibidem, s. 34.

⁷ R.J. Korab, op. cit., s. 462.

⁸ M. Budajczak, op. cit., s. 64.

⁹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483.

¹⁰ Szerzej art. 37 Ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe. Dz.U. 2016, poz. 59.

szkołą. Zasady korzystania i wymogi realizowania edukacji domowej w latach 1991–2017 przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Edukacja domowa w polskim systemie oświaty w latach 1991–2017

Kryterium	Podstawa prawna w latach	
	1991-2015*	2016-2017**
Zasady korzystania z edukacji domowej	na wniosek rodziców dziecka dyrektor szkoły może zezwolić na spełnienie obowiązku poza szkołą (art. 16 ust. 8)	rodzic może zdecydować się tylko na szkołę znajdującą się w obrębie województwa w którym mieszka (art. 37 ust. 2 pkt 1)
Wymogi realizowania edukacji domowej	formalny wymóg to złożenie do szkoły opinii z państwowej lub prywatnej poradni psychologiczno-pedagogicznej (art. 16 ust. 10)	Formalny wymóg to złożenie do szkoły opinii z państwowej poradni psychologiczno-pedagogicznej znajdującej się w rejonie (art. 37 ust. 2 pkt 2)
Wsparcie edukatorów domowych	uczeń spełniający obowiązek szkolny lub obowiązek nauki poza szkołą ma prawo uczestniczyć w zajęciach szkolnych (art. 16 ust. 13)	możliwość korzystania z pomocy dydaktycznych znajdujących się w zasobach szkoły, prawo do konsultacji z nauczycielami umożliwiającymi przygotowanie do rocznych egzaminów (art. 37 ust. 7) i uczestniczenia w dodatkowych zajęciach (art. 37 ust. 7 pkt 1)

* Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz.U. 1991, nr 95, poz. 425.

** Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, Dz.U. 2016, poz. 59.

Źródło: opracowanie własne.

Decyzję o nauce w domu podejmuje dyrektor szkoły oraz rodzice. Na wniosek rodziców dyrektor szkoły, do której zostało przyjęte dziecko, może zezwolić na nauczanie domowe poza szkołą. Rodzice mogą wybrać szkołę na terenie województwa, które zamieszkują¹¹. W Ustawie z dnia 1 września 1991 r. o systemie oświaty nie było ograniczeń związanych z wyborem placówki przez rodziców. Od wejścia w życie Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe rodzic musi wybierać placówkę ze względu na teren zamieszkiwanego województwa. Rodzic, wybierając szkołę, nie może sugerować się doświadczeniem i znajomością tematu edukacji domowej przez placówkę, lecz miejscem swojego zamieszkania. Należy zwrócić uwagę, że nie każda szkoła zna dobrze formę edukacji domowej.

Zmiany w Prawie oświatowym spowodowały, iż dzieci polskich emigrantów nie mogą skorzystać z nauczania domowego.

Nowe przepisy w Prawie oświatowym rozszerzyły zakres udzielanej pomocy przez szkołę rodzicom edukującym domowo swoje dzieci. Nauczanie domowe dzieci nie oznacza braku możliwości ich udziału w uroczystościach i imprezach szkolnych. Ponadto rodzice i dzieci mają możliwość skorzystania z podręczników, materiałów edukacyjnych oraz pomocy

¹¹ Ibidem.

dydaktycznych będących w zasobach szkoły. Dla dzieci i rodziców przewidziano konsultacje ułatwiające przygotowanie dzieci do rocznych egzaminów klasyfikacyjnych¹².

W Prawie oświatowym zmianie uległa kwestia finansowania edukacji domowej. Od 2016 r. kwota subwencji na ucznia objętego nauczaniem domowym wynosiła około 0,6 kwoty subwencji naliczanej na pozostałych uczniów¹³. Utrzymanie ucznia edukowanego domowo jest znacznie niższe od kształconego w szkole. W 2016 r. edukacją domową zostało objętych 11 tys. dzieci, z czego ponad 9 tys. zarejestrowanych było w szkołach niepublicznych.

Według profesora Bogusława Śliwerskiego „istotą edukacji domowej jest poszanowanie naturalnych praw rodziców do właściwego zatroszczenia się o własne dzieci. Najważniejsze jest to, by dziecko mogło uzyskać wiedzę i umiejętności, dzięki którym będzie mogło kontynuować własną edukację w dowolnym czasie i dowolnym typie instytucji edukacyjnych. To, kto się przyczyni do ich pozyskania, musi być całkowicie pozostawione decyzji rodziców. To rodzice są pierwszymi i jedynymi naturalnymi »właścicielami« praw ich dziecka do rozwoju, w tym do jego najlepszej edukacji”¹⁴. Natomiast profesor Justyn Piskorski z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu dostrzegł, że „coraz częściej formułowane są opinie, że prawo do wyboru formy edukacji jest odrębnym prawem człowieka. Ta sytuacja rodzi określone konsekwencje: państwo nie tylko nie posiada prawa ingerencji w zakresie realizowanego nauczania, ale – co więcej – jest gwarantem tego, aby procesy takie przebiegały bez zakłóceń”¹⁵.

Dzięki działaniom MEN rodzice otrzymali wsparcie i odpowiednie warunki kształcenia dzieci w ramach edukacji domowej.

Porównanie edukacji domowej do szkolnej

W *Ilustrowanej encyklopedii powszechnej* zdefiniowano edukację jako „działanie, którego celem jest wprowadzenie człowieka w wartościowe życie przez kształcenie i wychowanie zgodne z panującymi w danym społeczeństwie wzorcami i celami”¹⁶. Z kolei dla Czesława Banacha edukacja oznaczała społeczną wartość i kapitał oraz nadzieję, a także wielki obszar zadań. „Powinna być także w swych celach i metodach pracy poważnym sprzeciwem wobec wielu antywartości oraz negatywnych zjawisk i zagrożeń ludzkiego bytu”¹⁷.

W tabeli 2 ukazano różnice i podobieństwa pomiędzy edukacją domową a szkolną. Każda z edukacji rządzi się innymi prawami. Obie formy edukacji porównano, stosując kryterium: miejsca, osoby edukującej, komunikowania, przekazywanych treści oraz form prowadzenia zajęć lekcyjnych.

¹² Ibidem.

¹³ Ministerstwo Edukacji Narodowej, Departament Informacji i Promocji, *Realizacja obowiązku szkolnego poza szkołą tzw. edukacja domowa*, <https://men.gov.pl/ministerstwo/informacje/realizacja-obowiazku-szkolnego-pozza-szkola-tzw-edukacja-domowa.html>, dostęp: 12.11.2017 r.

¹⁴ P. Bartosik, *Dlaczego edukacja domowa?* [w:] *Edukacja domowa w Polsce. Teoria...*, s. 50.

¹⁵ Ibidem, s. 50.

¹⁶ *Ilustrowana encyklopedia powszechna*, Zielona Sowa, Kraków, 2006 s. 250.

¹⁷ C. Banach, *Spoleczeństwo polskie wobec wyzwań transformacji systemowej* [w:] *Koreferaty. Komitet Prognoz „Polska w XXI wieku” przy Prezydium PAN*, Wydawnictwo Komitet Prognoz Polska 2000 plus, Warszawa 1998, s. 111.

Tabela 2. Porównanie edukacji domowej i szkolnej

Kryterium	Edukacja	
	domowa	szkolna
Miejsce	Dom, wyjazdy w teren w formie wycieczek, szkoła (zajęcia muzyczne, plastyczne).	Najczęściej w szkole.
Osoba edukująca	Rodzic nie musi posiadać przygotowania pedagogicznego.	Nauczyciel posiadający wykształcenie pedagogiczne.
Komunikowanie	Indywidualne podejście do dziecka z uwzględnieniem jego intelektualnych możliwości, zainteresowań i temperamentu.	Treści komunikowania są określone z góry i zazwyczaj hierarchicznie. Nauczyciel przekazuje wiadomości do grupy uczniów. Nauczyciel i uczeń wykonują określone zadania oraz spełniają wzajemne oczekiwania w trakcie wykonywanych przez siebie zadań.
Przekazywane treści	Realizacja podstawy programowej na danym etapie edukacyjnym. Rodzic i uczeń mogą skorzystać ze wsparcia szkoły (np. podręczników, materiałów edukacyjnych).	Treści ustalone z góry zgodne z programami nauczania, w których znajdują się zagadnienia dotyczące pożądanych umiejętności i istotnych postaw wobec wartości.
Forma zajęć lekcyjnych	Indywidualne nauczanie z uwzględnieniem możliwości, predyspozycji, pasji, zainteresowań i temperamentu ucznia.	Zajęcia prowadzone w klasach kilkunastuosobowych w sposób planowany, zorganizowany, systematyczny i ciągły w klasach. Ograniczone możliwości rozwoju zainteresowań ucznia.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. DzU 2016, poz. 59.

Szkoła w przeciwieństwie do rodziny jest systemem sformalizowanych ról, a przekazywane wartości są powszechne. W szkole nauczyciel musi traktować dzieci według jednakowych kryteriów. Nauczyciele oceniają uczniów, chwalą, nagradzają i karzą. Ocenianie uczniów prowadzi do podziału na tych dobrze i słabiej uczących się. Powyższy podział uczniów jest formą selekcji, który może mieć wpływ na dalszy przebieg kształcenia dziecka oraz jego karierę zawodową. Nauczyciel ma obowiązek sprawiedliwie oceniać osiągnięcia ucznia, dzięki czemu warunki współzawodnictwa dla wszystkich uczniów są jednakowe¹⁸.

Dziecko uczęszczające do szkoły publicznej jest często przytłoczone nadmiarem obowiązków. Nie zawsze potrafi sobie radzić z problemami w nauce oraz presją otoczenia. Boi się oceny nauczyciela oraz kolegów z klasy. Takie sytuacje prowadzą do frustracji, obniżając pewność siebie oraz często zniechęcają do podjęcia kolejnej próby w celu opanowania zagadnienia. Pogłębiające się zaległości w nauce należą do trudnych w nadrobieniu.

¹⁸ K. J. Tillmann, op. cit., s. 132–134.

Każde dziecko ma inne predyspozycje, możliwości, które w umiejętny sposób należy odkrywać i rozwijać. Nie wszystkie dzieci są uzdolnione. Ponadto nie każde dziecko jest otwarte i śmiałe. Czasem dzieci mają obawy i stresują się przed wystąpieniem publicznym. Do każdego ucznia należy podejść indywidualnie, biorąc pod uwagę jego temperament, zdolności i predyspozycje do nauki oraz warunki środowiskowe.

Przyczyny, dla których rodzice decydują się edukować dzieci w domu

Paweł Bartosik w artykule *Dlaczego edukacja domowa?* usystematyzował przyczyny, dla których rodzice wybierają edukację domową jako formę kształcenia swoich dzieci. W klasyfikacji tej wyróżnił następujące kategorie przyczyn: polityczne, ideologiczne (religijno-filozoficzne) oraz pedagogiczne¹⁹. Państwo ma szeroki wpływ na system szkolnictwa, m.in. poprzez program nauczania i sposób finansowania edukacji. Rodzice wybierający edukację domową chcą pokazać, że nie zgadzają z narzucaniem i ujednolicaniem formy edukacji. Zwolennicy edukacji domowej obawiają się wpływu przekazywanych poglądów w szkole, które nie zawsze są spójne z ich światopoglądem. Edukacja domowa daje rodzicom możliwość kontrolowania procesu kształcenia dzieci. Rodzice mogą realizować treści programu nauczania, wykorzystując własne metody przekazywania wiedzy. Ogromnym plusem edukacji pozaszkolnej jest możliwość indywidualnego podejścia do dziecka. Pomaga to w wydobyciu uzdolnień i zainteresowań drzemiących w dziecku. Edukacja domowa również korzystnie wpływa na relacje dziecka z rodzicami, rodzeństwem, krewnymi i rówieśnikami.

Dzięki bliskim relacjom dziecko ma większą łatwość w zadawaniu trudnych pytań i poruszaniu „delikatnych problemów”. Rodzice, wybierając edukację domową, mogą chronić swoje dziecko przed złymi wzorcami oraz ustrzec przed prześladowaniami wśród rówieśników. Rodzice decydują się na edukację domową ze względu na przekonanie, iż są w stanie zapewnić swojemu dziecku edukację na wyższym poziomie niż system kształcenie masowego.

Podsumowanie

W Polsce edukacja domowa jest coraz bardziej popularna. W 2016 r. zarejestrowanych było 11 tys. dzieci korzystających z edukacji domowej. Dla porównania w latach dziewięćdziesiątych XX wieku edukacją domową było objętych 300 dzieci. Rodzice wybierają edukację domową ze względu na troskę o prawidłowy rozwój, wykształcenie oraz wychowanie swoich dzieci. Są w stanie poświęcić swoją karierę zawodową, pracę, aby mieć możliwość wpływania na przyszłość swoich dzieci. W dzisiejszych czasach potrzebujemy spersonalizowanych i indywidualnych kontaktów, aby czuć możliwość rozwoju swojego potencjału. Rodzice wybierający edukację domową robią to z różnych powodów.

Odpowiadając na pierwsze pytanie postawione na początku artykułu, należy stwierdzić, że najbardziej widocznymi różnicami pomiędzy spełnianiem obowiązku nauki w szkole a poza nią jest miejsce odbywania się procesu kształcenia, osoba przekazująca wiedzę oraz wykorzystywane metody i techniki nauczania. W edukacji domowej odpowiedzialność

¹⁹ P. Bartosik, op. cit., s. 51.

za kształcenie dziecka przejmuje rodzic. Edukacja domowa to forma równorzędna z tradycyjnym spełnianiem obowiązku szkolnego, będąca wyrazem poszanowania prawa rodziców do decydowania o wychowaniu i kształceniu ich dzieci²⁰.

Dzieci kształcone w szkole mają dostęp do wykształconej kadry nauczycieli, pomocy naukowych, dzięki czemu są w stanie lepiej przygotować się do olimpiad czy konkursów. W szkole uczniowie codziennie obcuja ze swoimi rówieśnikami, co budzi w dzieciach ducha rywalizacji i motywuje do działań w celu osiągnięcia wysokich ocen w nauce czy też zdobycia pozycji w grupie rówieśników.

Odpowiadając na drugie pytanie, można zauważyć, że istnieje wiele przyczyn, dla których rodzice decydują się na edukację domową. Zwolennicy tej formy nauczania nie krytykują edukacji w szkole. Jedynie dążą do zwrócenia uwagi opinii publicznej, jak ważna jest kwestia możliwości wyboru formy nauczania własnego dziecka. Często bywa tak, że rodzice dzieci posłanych po raz pierwszy do szkoły obserwują, jak ono odnajduje się w nowej sytuacji. W wyniku tych obserwacji rodzice decydują się zmienić formę edukacji szkolnej na edukację domową. Pojawienie się problemów z opanowaniem przez ucznia podstawowych umiejętności, np. czytania, pisania czy liczenia, często powoduje, iż rodzice występują o pozwolenie na realizację obowiązku szkolnego poza szkołą. Motywacją rodziców do podjęcia odpowiedzialności za edukację dzieci w domu jest możliwość osiągnięcia przez nich lepszych wyników w nauce niż w instytucjach oświatowych.

Ponadto rodzice, wybierając edukację domową, mają na uwadze ochronę dzieci przed agresją rówieśników i przyjmowaniem od nich złych wzorców. Wielu rodziców decyduje się na naukę w domu ze względu na możliwość wpływu na rozwój intelektualny dziecka poprzez wybór zindywidualizowanych metod. Rodzicom zależy również na wychowaniu dziecka w wartościach zakorzenionych w rodzinie, zbudowaniu więzi rodzinnych i poczucia odpowiedzialności za młodsze rodzeństwo.

Bibliografia

- Banach C., *Spoleczeństwo polskie wobec wyzwań transformacji systemowej* [w:] *Koreferaty. Komitet Prognoz „Polska w XXI wieku” przy Prezydium PAN*, Wydawnictwo Komitet Prognoz Polska 2000 plus, Warszawa 1998.
- Bartosik P., *Dlaczego edukacja domowa?* [w:] *Edukacja domowa w Polsce. Teoria i praktyka*, red. M. Zakrzewska, P. Zakrzewski, Warszawa 2009.
- Budajczak M., *Edukacja domowa*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2004.
- Czuba-Wąsowska M., Mańko K., *Egzekucja obowiązków szkolnego i nauki. Zagadnienia prawne. Teoria i praktyka*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011.
- Edukacja domowa w Polsce. Teoria i praktyka*, red. M. Zakrzewska, P. Zakrzewski, Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „Adam”, Warszawa 2009.
- Ilustrowana encyklopedia powszechna*, Zielona Sowa, Kraków 2006.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483.

²⁰ M. Czuba-Wąsowska, K. Mańko, *Egzekucja obowiązków szkolnego i nauki. Zagadnienia prawne. Teoria i praktyka*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011, s. 77.

Korab R. J., *Szkoła bez uczniów, czyli homeschooling* [w:] *Edukacja domowa w Polsce. Teoria i praktyka*, red. M. Zakrzewska, P. Zakrzewski, Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „Adam”, Warszawa 2009.

Ministerstwo Edukacji Narodowej Departament Informacji i Promocji, *Realizacja obowiązku szkolnego poza szkołą, tzw. edukacja domowa*, <https://men.gov.pl/ministerstwo/informacje/realizacja-obowiazku-szkolnego-pozza-szkola-tzw-edukacja-domowa.html>, dostęp: 12.11.2017 r.

Rządy koalicyjne w III RP, red M. Chmaj, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2006.

Tillmann K. J., *Teorie socjalizacji. Społeczność, instytucja, upodmiotowienie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.

Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe. Dz.U. 2016, poz. 59.

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Dz.U. 1991, nr 95, poz. 425.

SUMMARY

Elżbieta Ceholnik-Szafran

About some social aspects of homeschooling in Poland

This paper compares two forms of education: at home and at school, indicating the differences and similarities between them. Moreover, the concept of home education is defined and its legal basis are analysed. In Poland, homeschooling is regulated by the Educational Law. At the request of the parents, the school headmaster grants them permission to teach their child at home. The reasons why parents opt for home-based education are diverse, as it has been pointed out in this paper. The comparative, institutional and legal methods have been used to conduct the research.

Key words: Home education, institutionalised education, the process of socialisation, education.

Data wpływu artykułu: 29.12.2017 r.

Data akceptacji artykułu: 12.02.2018 r.